

مبانی اخلاق پزشکی

دکتر علی محمد علی محمدی
متخصص پزشکی قانونی
عضو هیات مدیره انجمن علمی پزشکان قانونی ایران

لوح حمورابی حاکم بابل مربوط به 1727 سال قبل از میلاد مسیح است و به مسایل اخلاقی و انتظامی پزشکی اشاره دارد.

در ایران عزیز نیز در عهد زرتشتیان، سقط، بارداری نا مشروع و خطاهای پزشکی مهم تلقی شده و موبدان زرتشتی مسئول رسیدگی به حسن انجام اخلاق پزشکی بودند.

● علم اخلاق سابقه ای 2500 ساله در فرهنگ رومی یونانی دارد که تحت تاثیر فرهنگ ایرانی و تمدن شرقی بوده است.

● متن سوگند نامه بقراط بعنوان یک سند معتبر مربوط به آن زمان است . (بقراط 450 - 380) درسوگند نامه بقراط بر رازداری، پرهیز از سقط و تجویز داروهای کشنده و واگذاری بیماران سنگ دار به اهل فن تاکید شده است .

بعد از اسلام، مجوسی اهوازی (318-384 هجری ق) درپند نامه معروف خود به مسایل اخلاقی اشاره دارد. کتاب کامل الصناعه الطبیب هم از اوست. زکریای رازی، علی بن رین طبری (استاد رازی)، ابن سینا، جرجانی، الرهاوی، نظامی (مقاله چهارم از چهار مقاله) همگی اشارات اخلاق پزشکی دارند

- Ethics: به معنی مباحث نظری در اخلاق پزشکی است

- Morals: به معنی اخلاق در عرصه عملی است

aalimohammadidr@gmail.com

تعاریف اخلاق پزشکی

- اخلاق پزشکی: اخلاق در عرصه عمل پزشکی است
- اخلاق پزشکی اخلاقی حرفه ای است که اصول اخلاقی و در فضای خاص حرفه پزشکی مطرح میکند.
- اخلاق پزشکی سنتی، مبتنی بر امر و نهی بود ولی اخلاق پزشکی مدرن و معاصر اخلاق کاربردی است. contemporary critical medical ethics
- اخلاق پزشکی علمی است که موضوع آن بررسی مجموعه آداب و رفتار پسندیده و ناپسندی است که صاحبان مشاغل پزشکی باید به آن توجه نمایند.

اخلاق زیستی : (bioethics)

زیر مجموعه ای از اخلاق حرفه ای است که مرتبط با علم طب است و به بحث پیرامون موضوعات زیست شناسی و علوم بهداشتی می پردازد و منظور آن سوق دادن تفکر بشری به سوی ارزشهای اخلاقی درحیطه پیشرفتهای عرصه های علمی است

در دین اسلام غایت بعثت و نبوت پیامبر مکرم اسلام اتمام واکمال مکارم اخلاقی است .

مهمترین مباحث در اخلاق پزشکی

- فلسفه اخلاق پزشکی
- ارتباط های حرفه ای در طب
- جسم انسان در اخلاق پزشکی
- مباحث اخلاق پزشکی قبل از تولد
- مباحث اخلاق پزشکی در کودکان
- اخلاق پزشکی در پیوند اعضا و بافتها
- خاتمه حیات انسانی
- بیوتکنولوژی و اخلاق پزشکی

- مسایل اخلاق پزشکی در ختم بارداری
- اخلاق در بیماران روانی
- سالمندی، دمانس و اخلاق پزشکی
- اخلاق و آموزش
- اخلاق و پژوهش
- قانون، طب و اخلاق پزشکی

مفاهیم چهارگانه در تئوری مبتنی بر اصول در اخلاق پزشکی

- اصل اتونومی
- اصل سودمندی
- اصل عدم ضرر رسانی
- اصل عدالت

این اصول کمک شایانی به رسیدن به یک
مبنا و زبان مشترک و جهانی را می نمایند.

• اتونومی : اصل بنیادین در اخلاق پزشکی امروز و بر مبنای احترام به استقلال و خودمختاری انسان ها، احترام به شان و شخصیت والای انسانی است.

• عدالت : در سه محور کلی، توزیع منصفانه سرمایه ها، عدالت در رعایت حقوق مردم و عدالت در اجرای قوانین قابل قبول اخلاقی مطرح میشود.

رضایت

- بر مبنای اتونومی است. ▶
- رضایت باید با آرایه اطلاع کافی به بیمار همراه باشد. ▶
- برای آرایه رضایت ازدیدگاه اخلاقی بیمار باید شرایط زیر را داشته باشد :

- 1- آگاهی کافی
- 2- صلاحیت برای آرایه رضایت
- 3- تصمیم گیری داوطلبانه

حقیقت گویی و راز داری

راز داری از نظر اخلاق پزشکی نسبی است. ▶
در اخلاق پزشکی مدرن راز یک امانت است. ▶
راز حرفه ای از دیدگاه اخلاقی هنگام موارد زیرقابل افشا است:

1- حفظ مصالح جامعه 2- حفظ مصالح بیمار 3- ملاحظات قانونی

حقیقت گویی برای حفظ مناسبات پزشک و بیمار است. ▶

سایر موضوعات مطرح در اخلاق پزشکی

- ▶ توجه به ارتباط با همکاران
- ▶ توجه به اعتقادات بیماران
- ▶ کاهش روابط مالی بین بیمار و پزشک
- ▶ توجه به جسم انسان مهم است. چه در زمان حیات، چه پس از مرگ و تشریح پاتولوژی و آموزشی بر مبنای وصیت و یا رضایت فرد.
- ▶ مباحث قبل از تولد: تحقیق روی رویان، جنین، سقط جنین

- موضوع رضایت در کودکان :عناصر مهم تصمیم گیری در کودکان، رضایت اطفال در هنگام پژوهش و درمان
- پیوند اعضا : پیوند از دهنده زنده، مرده و مرگ مغزی
- پیوند از : بافتهای جنینی، استفاده از سلولهای بنیادی، جابجایی هسته سلولی، پیوند بین انسان و حیوان

اتانازی

- انواع اتانازی:
 - Voluntary
 - Nonvoluntary
 - involuntary
- روشهای اتانازی:
 - Active
 - passive

پژوهش های ژنتیک
• کلونینگ

• اصلاح نژاد بشر

• غربالگری ژنتیک

• تهیه نقشه ژنوم انسانی

• ژن درمانی

وظیفه پزشک نسبت به بیمار

- (1) پزشک باید همیشه به خاطر داشته باشد که وظیفه او حفظ جان انسان است.
- (2) پزشک نسبت به بیمار خود همیشه تمامی توان و علم خود را بدهکار است و اگر تشخیص داد که درمان یا آزمایشی ماوراء توان و علم اوست سریعاً باید همکار صاحب نظر را به مشاوره دعوت کند
- (3) پزشک باید حافظ اسرار بیمار خود باشد بجز مواردی که قانون معین کرده است
- (4) پزشک باید نیازهای فوریتی جامعه در هر کجا و هر زمان و هر شرایطی داوطلبانه پاسخ مثبت دهد مگر آنکه مطمئن شود پزشکان دیگری در حال انجام وظیفه هستند و نیازی به او وجود ندارد.

وظیفه وجدانی پزشک نسبت به جامعه

- 1) پزشک باید همیشه خود را در بالاترین سطح رفتار وجدانی و قابل پسند در جامعه نگه دارد .
- 2) پزشک باید رفتار پزشکی و حرفه ای خود را تحت تاثیر انگیزه های مادی قرار ندهد.
در این رابطه رفتارهای زیر غیر اخلاقی است.
الف) هرگونه خودنمایی تبلیغاتی رسانه ای به جز مواردی که قانون اعلام و درخواست نموده و نظام پزشکی نیز بر آن صحه گذاشته باشد.
ب) همکاری پزشکی با هر سازمان و نهاد درمانی خصوصی یا دولتی که پزشک استقلال معنوی و علمی خود را از دست بدهد.
ج) دریافت وجوه از بیمار به غیر از آنچه به نام تعرفه معین شده است حتی با رضایت بیمار....

...

د) هرگونه عمل و توصیه ای که مقاومت فیزیکی و روانی بیمار را کاهش داده و فقط جنبه تجربی برای پزشک داشته باشد.

ه) پزشک نباید برای ابراز و افشای تحقیق و کشف و ابداع خود در زمینه های پزشکی بی احتیاط باشد.

ی) پزشک نباید مطالبی را تایید و یا شهادت دهد که صحت و سقم آن برای وی احراز نشده باشد.

وظیفه رفتاری پزشک نسبت به همکار

- 1) پزشک باید رفتاری نسبت به همکار برگزیند که انتظار دارد نسبت به وی نیز داشته باشد.
- 2) پزشک نباید بیماران را علیه همکاران خود بشوراند.
- 3) پزشک باید سوگندنامه ای را که با آن میثاق بسته است همیشه مد نظر داشته باشد.

عوامل موثر در شکایت بیماران از پزشکان

عدم مهارت ارتباطی بین پزشک و بیمار 80%
عدم کیفیت خدماتی درمانی ارائه شده 20%

ضرب المثل

بیماران اگر آسیب ببینند شکایت نمیکنند
ولی
اگر آزرده شوند شکایت می کنند .

عناصر نارضایتی بیمار از پزشک

برخورد نامناسب
بی حوصلگی و کم دقتی در معاینه
غرور و تکبر
ناتوانی در جلب اعتماد و ایجاد امید
تشخیص غلط
نگرفتن نتیجه مثبت
پذیرفتن زیاد بیمار
هزینه بالا

خصوصیات یک پزشک ایده آل

اخلاق و برخورد خوب و صادقانه 65%

وجدان کاری 53%

شنیدن حرفها و توضیح بیمار 51%

تخصص و تجربه 52%

گرفتن نتیجه مثبت 44%

متانت و شخصیت 35%

بی توجهی به مسائل مادی 34%

تمیزی مطب و ظاهر پزشک . سن پزشک 10%

به حسن خلق توان کرد صید اهل نظر
به دام و دانه نگیرند مرغ دانا را